

BÁC HỒ VỚI THANH NIÊN XUNG PHONG

NGUYỄN DUY HẠNH * - TRẦN THỊ LIÊN **

Tuổi trẻ bao giờ cũng là sức mạnh của dân tộc, sức mạnh ấy có thể dời non lấp biển, có thể đưa dân tộc ấy vượt qua mọi biến cố kinh hoàng nhất của thời đại. Bác Hồ đã khơi nguồn, đã tập hợp và huy động tối đa sức mạnh đó vào sự nghiệp giải phóng dân tộc, cũng như xây dựng đất nước. Người đã sáng lập ra lực lượng Thanh niên xung phong (TNXP), một sáng tạo mang đặc trưng của Việt Nam, của cuộc kháng chiến toàn dân, toàn diện. Và dù bận trăm công ngàn việc nhưng lúc nào Bác cũng dành tâm trí, tình cảm, quan tâm khuyến khích TNXP làm tròn nhiệm vụ của mình.

Trước yêu cầu cấp bách của cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp, Trung ương Đảng và Hồ Chủ tịch nhận thấy cần thiết phải tổ chức các Đội thanh niên xung phong để bổ khuyết những hạn chế của dân công đảm bảo cho công tác hậu cần, đáp ứng kịp thời yêu cầu to lớn của chiến dịch. Với tầm nhìn chiến lược đối với thế hệ trẻ trong sự nghiệp cách mạng, ngày 15-7-1950, Bác Hồ đã giao nhiệm vụ cho Đoàn Thanh niên cứu quốc Việt Nam tổ chức một đội thanh niên tập trung dài ngày phục vụ chiến dịch lấy tên là Đội TNXP công tác cho phù hợp với đặc điểm của thanh niên là luôn hăng hái xung phong đi đầu trong mọi nhiệm vụ. Quyết định lịch sử ấy đã khai sinh ra Đội TNXP công tác Trung ương đầu tiên tại núi Hồng, huyện Định Hóa, tỉnh Thái Nguyên, gồm 225 cán bộ đội viên do đồng chí Vương Bích Vượng - ủy viên Ban Chấp hành Trung ương Đoàn làm Đội trưởng.

Qua một số bài viết, bài nói chuyện, bức thư, cũng như các bài phát biểu của Bác về TNXP chúng ta thấy rằng suốt cả cuộc đời, dù bận rất

nhiều việc, nhưng bao giờ Bác cũng dành tình cảm để chăm sóc lực lượng TNXP với tấm lòng của người cha chăm sóc con, người ông chăm sóc cháu.

Năm 1951 khi đi kiểm tra công tác cầu đường ở các tỉnh Việt Bắc, Bác đến thăm phân đội TNXP 312 thuộc liên đội 3 đơn vị TNXP đang làm đường tại khu vực cầu Nà Cù (Bắc Cạn). Tại đây trong khi nói chuyện với TNXP, Bác ứng khẩu tặng TNXP 4 câu thơ nổi tiếng:

"Không có việc gì khó
Chỉ sợ lòng không bền
Đào núi và lấp biển
Quyết chí ắt làm nên"⁽¹⁾

Bài thơ trên có tầm triết lý sâu sắc, có tính giáo dục cao, nó đã trở thành phương châm hành động của các thế hệ trẻ Việt Nam chúng ta.

Với bút danh CB, Bác đã viết rất nhiều bài đăng trên báo Nhân dân, trong đó có những bài Bác viết về TNXP. Thông qua các bài viết đó cho thấy Bác đã luôn quan tâm dạy bảo ân cần, động viên kịp thời đối với lực lượng TNXP như các bài: "Đội Thanh niên xung phong" trên báo Nhân dân số 147 năm 1953 Bác khen ngợi: cán bộ, đội viên TNXP đã có thành tích về phục vụ chiến dịch và công tác cầu đường. Đồng thời Bác cũng nhấn mạnh: "Kháng chiến càng tiến tới, công việc ngày càng nhiều, chúng ta cần củng cố và phát triển Đội TNXP để bảo đảm thêm công việc kháng chiến và đào tạo cán bộ sau này. Nhiệm vụ của Đội TNXP là xung phong mọi việc bất kỳ việc khó, việc dễ và phục vụ cho đến kháng chiến thành công. Đó là nhiệm vụ rất vẻ vang của thanh niên ta"⁽²⁾. Bài "Những trường học

* Tiến sĩ, Tổng Biên tập Tạp chí Giáo dục lý luận, Học viện Chính trị khu vực I.

** Thạc sĩ, Ban Tổ chức Trung ương.

1 - Hồ Chí Minh toàn tập, T. 6, Nxb. CTQG, H. 2011, tr. 95.

2, 3, 4 - Hồ Chí Minh toàn tập, T.8, Nxb. CTQG, H. 2011, tr. 331; 462, 463; 502.

lớn và tốt" số 180 năm 1954 có đoạn viết: "Để kháng chiến thắng lợi, kiến quốc thành công, ta cần một số cán bộ thật nhiều và thật tốt, toàn tâm toàn lực phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân". Đội TNXP là một trong ba trường học lớn và tốt. Bác viết: "Những trường ấy vừa huấn luyện, vừa thử thách cán bộ. Nếu ai không chịu nổi thử thách, trước sự kiểm tra nghiêm khắc mà công bằng của quần chúng, thì người ấy chỉ có thể mình tự trách mình. Nếu thắng lợi trong cuộc thử thách, thì chắc chắn thành người cán bộ tốt, cần cho kháng chiến thắng lợi, kiến quốc thành công"⁵; trong bài "Đoàn TNXP" đăng báo Nhân Dân số 192 năm 1954 Bác vừa khen ngợi thành tích vừa phê bình khuyết điểm của TNXP, Bác viết: "Nhờ lựa chọn cẩn thận và giáo dục chu đáo, lại được Đảng săn sóc, cho nên Đoàn TNXP tuy mới xây dựng, nhưng đã có thành tích khá". Bác cũng nhắc nhở một số cán bộ, đội viên còn có khuyết điểm: "Thích làm những việc gì 'oai', còn công việc cầu đường, công việc ở các cơ quan là 'tầm thường quá'. Thậm chí khi làm những việc ấy thì sợ xấu"⁶.

Sau chiến thắng Điện Biên Phủ, ngày 8/5/1954 Bác gửi thư khen ngợi bộ đội, chiến sỹ dân công, TNXP và đồng bào địa phương đã làm trọn nhiệm vụ một cách vẻ vang. Bác nhắc nhở cán bộ, chiến sỹ, TNXP, dân công và nhân dân không được vì thắng lợi mà kiêu, chủ quan khinh địch, Bác nhấn mạnh: Cuộc chiến tranh còn phải trường kỳ gian khổ mới đi đến thắng lợi hoàn toàn. Trong bài "Đồng bào, dân công và TNXP" đăng báo Nhân dân số ra ngày 10/2/1955, Bác viết Các đội TNXP Bắc Giang và Bắc Ninh trên công trường khôi phục đường sắt Hà Nội – Mục Nam Quan đã thực sự xung phong tăng năng suất gấp 5 và gấp 11 lần. Thế là đồng bào, dân công và TNXP đã dùng cách thiết thực đẩy mạnh công tác hàng ngày để chống âm mưu đế quốc Mỹ phá hoại Hòa Bình. Dân ta hằng hái thi đua, Âm mưu của Mỹ chắc thua bẽ bàng"⁷.

Sau ngày Giải phóng Thủ đô, để tham gia công tác hàn gắn vết thương chiến tranh, khôi phục các

tuyến đường sắt, Đội TNXP thủ đô đầu tiên được thành lập (21/3/1955) gồm 350 thanh niên lên đường khôi phục tuyến đường sắt Hà Nội – Lào Cai. Chưa đầy 2 tháng sau do đội lập được nhiều thành tích, Bác Hồ đã viết bài: "Đội TNXP Thủ đô" đăng báo Nhân dân số ra ngày 16/5/1955 với bút danh CB. Bài báo có đoạn viết: "Người ta thường cho rằng: Thanh niên ở các thành thị, nhất là ở Hà Nội, chỉ ham trau chuốt, thích chơi bời, ít hoạt động. Có một ít thanh niên như thế thật. Nhưng khi được tổ chức, giáo dục và lãnh đạo, thì thanh niên rất hăng hái hoạt động"⁸. Sau khi kiểm điểm lại hoạt động của thanh niên Thủ đô trong cách mạng Tháng 8, trong kháng chiến bảo vệ Thủ đô, trước và sau tiếp quản Thủ đô, Bác kết luận: "Ngày nay đội TNXP Thủ đô là một tập thể lao động gương mẫu trên công trường đường sắt Vĩnh Phúc trong đợt thi đua vừa qua họ đã thu được nhiều thành tích... Họ còn giúp đồng bào địa phương gánh nước tưới ruộng, làm vệ sinh... Thế là đội TNXP đã đưa lại vinh dự cho Thanh niên Thủ đô"⁹.

Trong bức thư Bác gửi cho đoàn viên, thanh niên ở Công trường đường sắt Thanh Hóa, Nghệ An ngày 1/5/1963 có đoạn viết: "Trong kế hoạch 5 năm, Đảng và Chính phủ đã quyết định xây dựng lại đường sắt Thanh Hóa - Nghệ An. Trung ương Đoàn TNLD đã thay mặt các cháu mà nhận công trình đó và xin đặt tên là "Công trường đường sắt Thanh Niên". Các cháu đã xung phong tình nguyện làm việc đó; thế là các cháu đã làm đúng khẩu hiệu: "Đâu Đảng cần, thanh niên có, việc gì khó có thanh niên". Như thế là tốt. Bác tặng các cháu lá cờ làm giải thưởng luân lưu... Bác chúc các cháu: Vui vẻ, mạnh khỏe, hăng hái thi đua, giành nhiều thành tích"¹⁰.

Chưa đầy một tháng sau khi có quyết định thành lập lực lượng TNXP chống Mỹ cứu nước tập trung, ngày 12/7/1965 Bác đã nghe đồng chí Nguyễn Văn Đệ, Bí thư TƯ Đoàn, Trưởng ban chỉ đạo TNXP chống Mỹ cứu nước Trung ương, báo cáo tình hình

5, 6 - Hồ Chí Minh toàn tập, T.7, Nxb. CTQG, H. 2002, tr. 471, 472; 552.

7 - Hồ Chí Minh Toàn tập, T.7, Nxb. CTQG, H. 1996, tr. 552, 553.

8 - Hồ Chí Minh toàn tập, T. 14, Nxb. CTQG, H.2011, tr. 75, 76.

thanh niên tham gia lực lượng TNXP Bác nhắc nhở các cấp, các ngành và Đoàn thanh niên phải quan tâm giáo dục chăm lo đời sống để thanh niên thực hiện tốt 3 nhiệm vụ sản xuất, chiến đấu và học tập rèn luyện. Bác đặc biệt nhấn mạnh đến việc thực hiện chính sách đối với TNXP gái, chú ý đặc điểm riêng, có chế độ, chính sách riêng, phân công công tác hợp lý tránh ảnh hưởng đến sức khỏe, đến tương lai...⁽⁹⁾.

Phát biểu ý kiến tại buổi lễ kỷ niệm lần thứ 20 ngày thành lập Hội LHTN Việt Nam, Bác nói: "Trong phong trào thanh niên xung phong chống Mỹ, cứu nước, nhiều cháu thanh niên gái đã nêu gương dũng cảm trong sản xuất và chiến đấu như thanh niên gái Vĩnh Linh vừa sản xuất giỏi vừa chiến đấu giỏi, tổ cầu đường Trần Thị Lý ở Quảng Bình và tiểu đội 9 – Đại đội 814 đã đảm bảo tốt giao thông dưới làn bom đạn, đội dân quân gái ở Nam Ngạn đã góp phần bắn được nhiều máy bay giặc Mỹ"⁽¹⁰⁾.

Bác Hồ đến dự và nói chuyện tại Đại hội thi đua của lực lượng TNXP chống Mỹ, cứu nước lần thứ nhất do TƯ Đoàn TNLD Việt Nam tổ chức tại Hà Nội. Trong bài nói chuyện của Bác có đoạn: "Bác rất vui lòng vì Thanh niên ta lập nhiều thành tích tốt, xứng đáng là thanh niên anh hùng của một dân tộc anh hùng". Sau khi nêu bật thành tích của TNXP chống Mỹ cứu nước, nêu rõ nguyên nhân đạt thành tích, nêu rõ vai trò lãnh đạo giáo dục của Đảng, của Đoàn thanh niên, Bác căn dặn: "...Các cháu nào đã là anh hùng thì phải cố gắng tiến lên nữa, các cháu nào chưa là anh hùng thì cố gắng phấn đấu để trở thành anh hùng...".

Đầu năm 1969, khi sức khỏe của Bác giảm sút, mặc dầu rất bận việc, Bác vẫn dành cho TNXP những tình cảm sâu nặng. Bác theo dõi sát sao mọi hoạt động của TNXP, đặc biệt Bác rất quan tâm đến các nữ đội viên TNXP. Khi biết đại đội TNXP số 333 (phần lớn là gái) xông pha, dũng cảm suốt mấy tháng trời ở trọng điểm cầu Cẩm, Nghệ An - một trọng điểm bị máy bay Mỹ và pháo tầm xa ngoài

biển đánh phá suốt ngày đêm Bác đã gửi thư khen (ngày 27-1-1969), trong thư có đoạn viết: "Suốt bốn năm nay, Đội TNXP số 333 nhận nhiệm vụ làm đường, sửa cầu ở nơi địch thường đánh phá ác liệt, có nhiều khó khăn gian khổ. Đội gồm phần lớn là các cháu gái đã dũng cảm chiến đấu, tích cực lao động, có nhiều sáng kiến, cải tiến kỹ thuật, bảo đảm cầu đường được thông suốt luôn... Các cháu xứng đáng là những thanh niên ưu tú của nhân dân Việt Nam anh hùng. Bác rất vui lòng khen ngợi các cháu..."⁽¹¹⁾. Không ngờ đây là bức thư cuối cùng Bác gửi TNXP.

Trong Di chúc của Bác để lại trước lúc đi xa, nói về TNXP Bác căn dặn: "...Đối với những người đã dũng cảm hy sinh một phần xương máu của mình (cán bộ, binh sĩ, dân quân, du kích, thanh niên xung phong...) Đảng, Chính phủ và đồng bào phải tìm mọi cách làm cho họ có nơi ăn chốn ở yên ổn, đồng thời phải mở những lớp dạy nghề thích hợp với mọi người để họ có thể dần dần "tự lực cánh sinh". Những chiến sĩ trẻ tuổi trong lực lượng vũ trang nhân dân và thanh niên xung phong đều đã được rèn luyện trong chiến đấu và đều tỏ ra dũng cảm, Đảng và Chính phủ cần chọn một số ưu tú nhất, cho các cháu ấy đi học thêm các ngành, các nghề, để đào tạo thành những cán bộ và công nhân có kỹ thuật giỏi, tư tưởng tốt, lập trường cách mạng vững chắc. Đó là đội quân chủ lực trong công cuộc xây dựng thắng lợi chủ nghĩa xã hội ở nước ta"⁽¹²⁾.

Có thể nói những lời dạy bảo của Bác dành cho TNXP đã vượt lên không gian và thời gian... trở thành phương châm giáo dục phương hướng hành động, rèn đúc cho các thế hệ TNXP một nghị lực phi thường, một bản lĩnh kiên cường, một niềm tin vững chắc, một phẩm chất làm nên chủ nghĩa anh hùng cách mạng cả trong kháng chiến cứu nước giải phóng dân tộc, trong rèn luyện học tập vươn tới đỉnh cao của sự tiến bộ, cũng như trong công cuộc xây dựng và bảo vệ đất nước. ☐

9 - Theo tài liệu lưu trữ tại Bảo tàng Hồ Chí Minh

10 - Hồ Chí Minh toàn tập, Nxb. CTQG, H.2011, T.15, tr. 174.

11 - Hồ Chí Minh toàn tập, T. 15, Nxb. CTQG, H. 2011, tr. 540.

12 - Hồ Chí Minh toàn tập, T. 15, Nxb. CTQG, H. 2011, tr. 616.